

ლეკი გვერკვა. იღუპვის მხარე.
 მამაშვილობას შენ მომესმარე!
 ღმერთი თავდები, გარდაცინადო
 ოღონ ესლას კი სადმე დამოვარე!“ —
 „გასწი, გამშორდი, შე საზინდარო!
 ლოცვა გურთხევას ჩემგან ნუ ელი.
 მშიშარ-დაცსა ჩემთან რა უნდა?
 წა! გამეცაღე, აიღე ხელი!“
 ჭარუნი კვდება სირცხვილისაგან.
 გარში გამორბის, მასპინძელს სტოკებს
 და ალესებული უცხო წამებით,
 თავისებურად გზას შეუტოვებს.
 ერთს ხანს შეჩერდა. წასრულ ცხოვრების
 ტკიბილი წამები მოაგონდება,
 და დაღაღუღი სულის ბრძოლისგან
 სიცოცხლე წამით დაუამდება.
 იგი დამშვიდდა. დამის წყვილიაღში
 თითქო მოკმა მას საყვარლის ხმა!
 და კვლავ ანთო დამშვიდებული
 სიჭაბუკისა ნაზი გულის თქმა.
 ჭიჭირობს: „იმას ვახსოვარ კადე“!
 უნდა შევიდეს მაგრამ რას ხედავს?
 სიმღერა ესმის, ძველი სიმღერა —
 ამით დაუცა ელდა საცოდავს.

„რასე ცურავს, წყნარად მოვარე,
 ნაზად ჭკრთიან ვარსკვლავები,
 ვაჟი-ვაჯი ომში მიდის —
 იმის სახელს ვენაცვლები.
 თოფს სტინის და საყვარელი
 ეელს ესვევა, ეკონება
 „ჩემო სულო, ჩემო გულო
 მაკმარე ეს ტანჯვა-ვინება.
 ღმერთს ეკვდრე და მის მაჰმედს,
 ნუ მოიდრეკ ამაყ თავჰედს.
 მიენდევი უდრდტვინკვლად
 შენსა სახელს და შენსა ბედს.
 მაშინ, მენდევე, საყვარელი
 ერთი ასად შევიყვარებს.
 მუნსანათის მწარე წყლულებს
 ზეტით ნაძი არ აზკურებს,
 და მხეტები იმის ძვლებსა
 შავს მიწას არ მიაბარებს.
 ტურთვა ჭალიც არ აღიწესებს,
 მოძმის ორგულს, მწარე ცრემლებს
 და უღიწესსა სიყვარულსა
 წვევლა ვრულვით შეჩვენებს.“

ჭარუნი ესრე გაწამებული

გარბის და უგან არ იხედება.
 ცრემლი მდულარე მის თვალებიდან
 ნაკადულივით გადმოსდულდება.
 ესრე მომკვდარი სანუგეშებლად
 მშობლიურ სახლსა ზე წაწედა
 და კვლავ იმედით ნუგეშ-ცემული
 ნაცნობ ვარებსა ერაკუნება
 ალხად იმ სახლში იმისი დედა
 თავის ქმარ-შვილთა ღმერთსა ავედრებს;
 ომში წასულთა უგან მოკლის,
 მტერზე სასტიკად გამარჯვებულს.

„გარი გამოღე შენსა ჭარუნსა,
 დედაჲ მიშველე, ბინა მომეცი!
 დიდის ვაგლასით და გასაჭირით
 ლეკებს უვნებლად გამოკეპეცი!“ —

— „მარტოვა შენ ხარ?“

— „დაიდ! მარტოვა.“

— სად არას მამა და შენი ძმები?“

— „დახატეს.“

— „შერე გარდაუნდა?“

— „არა დედილო, რას მეუბნები“,
 ივინი მოკვლეს. დიდმა უფალმა
 წაღებინა იმათი სული.
 მე გამოვიქეც ნუგეში მოგცე
 და გავიქარწულე გულას აღმური.
 ანუ თვალებზე, ნაზი აღერსით,
 მოგწმინდო, დედი, ცრემლთ ნაკადული“.

— „სუ! ხმა გაკიდე, შე უბირისწყლო!
 გასწი ნუ მარცხვენ მოხუცებულსა!
 წუნვალა ლეკებს გამოქეტევსან
 და ჩემგან ითხოვ ბინას, სადგურსა?
 შენა ხარ უშნო, შენ ხარ მშიშარა.
 გა, გამეცაღე, გამშორდი ჩქარა!..“
 გასწედა ეს სმეა უარყოფისა.
 ირგვლივ სიხუმე კვლავად გამოედა.
 ჭარუნი წყევლით, კვნესით, გოდებით
 შებრალებისთვის დედას შეეუფდა.
 უგანსკენლად თავის სირცხვილი
 მოსზო საზრდალმ სატევართა.
 დედაც დიდას თვალი გაავლო,
 გამოუთქმელი გულ-გრილობითა,
 და იმის ლეში არვინ სამარეს

აზ მიხარა ჩვეულებითა.
 სისხლს, მის წყლულიადმ გადმონადენსა
 ძალი სლანჯად, თავსე დადრენდა
 და ბავშვებო გროვა შეურ ცუფოთით
 ღანძლვა-გინებს ცივ ლეშს მიჭუნდა.
 იმის სიკვდილი, იმის სიწმინდე
 მაგალითად აქვს ესლავ იმ მსარეს.
 მისი ახილი უარ-ყოფილი
 ესლავ დაბარგავს იმ არე-მარეს.
 თვით ღვთის რისხვისგან განრინებული
 რიყაყის ხანსე კარს აჩვენებს,
 და საცოდავის უცხო რამ სმებით:
 „შემიწყლეთ“! დედას უწოდებს.
 მადრამ აფეონის წმინდა სიტყვებით,
 რაგორც ბრძოლისგან, უკუ იქცევა
 და მას თან მისდევს დრმა შეჩვენება,
 შეჩვენებასთან კრულვა და წევა.

რ. აღისუბნელი.

ახალი ამბები

◆ ჩვენ გვატობინებენ, რომ ჰუთარის ქართ
 ველ ყმაწვილ კაცებს რუსულის ენიდამ გადმოუთარგ-
 მნიათ საქართველოს ისტორიის მწერალის თ. სულ-
 ხან ბარათაშვილის საქართველოს ისტორია. მს ის-
 ტორია სამ ნაწილად გაიყოფა და მიაწევს მეთორმე-
 ტე საუკუნის დასასრულამდე. როგორც ვიცით, ქარ-
 თულს ენაზე ეს ისტორია გვარიან ადგილს დაიკავებს
 და ამიტომ კვი იქმნება, რომ მალე გამოსცენ.

ამ ისტორიის დასაწყისი, თვით განსვენებულის
 ბარათაშვილის თხოვნით აღრე გადმოსთარგმნეს ქარ-
 თულათა და 1863 წ. «საქართველოს მოამბეში» და-
 ბეჭდეს როგორც ვიცით ჩვენა. ეს თარგმანი საკმარის
 გვარიან თარგმნათ ითვლება და უეჭველია, რომ ამ
 ადგილებს ახალს თარგმანში შეუცვლელათ შეიტა-
 ნენ, ეს მით უფრო, რადგანაც იმ დროს ბარათა-
 შვილი ცოცხალი იყო და თვით იგი ავლებდა თვალს
 თავის ისტორიის თარგმანს.

შევიტყვით აგრეთვე, რომ ამ ისტორიის გამო-
 ცემის ნება-რთვისთვის თბილისშიაც მოუმართავთ
 ამავე ისტორიის გამომცემლის ბ. ბერენშტამის მეულ-
 ლისთვის, რომ გამოცემის ნება მოგვეცით. ჩვენ კარ-
 ვათ ვიცით, რომ ბარათაშვილის ისტორიის გამოცე-
 მის სრული უფლება ბერენშტამს მხოლოდ ერთ გა-

მოცემისთვის ჰქონდა და არა სამუდამო. გვამართ-
 შვილს თბილისში მემკვიდრე ჰქავს და თუ ვინმე
 ისურვებს ამ ისტორიის გამოცემას და მიმართვენ
 მას თხოვნით, ჩვენ სრული იმედი გვაქვს, რომ იგი
 სიამოვნებით დაუთმობს ნება-რთვას.

◆ თბილისში, ერთ ქართველ ყმაწვილ კაცს,
 რუსულის ენიდამ გადმოუთარგმნია ბ ანენკოვის სრუ-
 ლი გამოცემის „რობინზონ კრუზო“. კარგი იქმნება,
 რომ ეს სრული და სასიამოვნო საყმაწვილო წიგნიც
 თავის დროს ცალკე წიგნათ იქმნეს გამოსული.

◆ წრეულის სამი ქართველი ყმაწვილი მიემგ-
 ზაერება მეროპაში სასწავლებლად, ერთი უკვე წასუ-
 ლა მენაში და ორნიც მალე წავლენო, ყველა ამათ
 სამეურნო საგანი ამოურჩევით სასწავლებლათ.

◆ ჩვენ შევიტყვით, რომ მომავალ წლიდამ
 წერა-კითხვის სამართველოს ძველი წიგნების «წიგნთ-
 საცავისთვის» სხვა სახლი იქმნება გაკეთებულია. ამ
 სახლს სააზნაურო ბანკის მახლობლივ აშენდებენ. გვა-
 უწყებენ, რომ ოთახში არსად ერთი ნაჭერი ფიცარი
 არ იქმნებო ჩატანებული. მთელი ოთახი მარტო
 ქვითკირისაგან შესდგებაო, რომ ცეცხლის შიშს მო-
 შორებულთ იყოსო.

◆ „ივრიაში“ ბანკის განცხადებების ბეჭდვა
 უკვე დაიწყეს და ვისაც მამულების ყიდვა სურთ, მათ
 შეუძლიანთ, რომ ეს განცხადებანი ნახონ და მით
 იაფათ იყიდონ ზოგთა მამულები.

◆ ანტონ ძათალიკოზის საღვთის მეტყველო
 წიგნი «მზა მეტყველების» ბეჭდვა თავდება და მა-
 ლეც გამოვა ცალკე წიგნად. ამ წიგნის გამოცემა ეპის-
 კოპოზს ალექსანდრეს ეკუთვნის.

◆ ძეირას, 20 აპრილს, დიდი ძალი ხალხი
 დაესწრო კვირაცხოველობის დღესასწაულს და ბევრს
 ალაგს ჭიდილის და კრივის დასაწყისებიც გამართეს.

◆ ჩვენ მივიღეთ დასაბეჭდათ შემდეგი წე-
 რილი:

ბატ რედაქტორო! გთხოვთ უმორჩილესად მომ-
 ცეთ საშუალება თქვენის პატივცემული გაზეთი «მე-
 ატრის» საშუალებით უფულითადესი მადლობა გადა-
 ეუხადო ძეირილის პირველი გილდის მოვაჭრეებს
 პავლე მოსეშვილს და იორდანე სინარულიძეს—პირ-
 ველს ოცი მანეთის შემწეობის აღმოჩენისათვის და
 მეორეს თხოთმეტი მანეთისა.

ხანის სამასწავლებლო სემინარიის უფროს კლასის
 შეგირდი ტაჩასი მიხეილის ძე გაჩეჩილაძე.

◆ აქამდის კერძო პირების მატყუარობას უჩიო-
 ოდით ხოლმე და ახლა იმასაც მოვესწარით, რომ
 ჩვენი წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება
 აჰყვა ფეხის ხმას და ცეცხლზედ ნაეთი დაკვისხა. საქ-
 მე იმაშია, რომ ამ ცოტა ხნებში ამ საზოგადოე-
 ბამ შკაპის გაცემება მოისურვა თავის მრავალ-
 მნიშვნელოვანი უთრუთიან - ვისრამიანების გამო-
 ცემების დასაცველად და მიმართა რამდენიმე
 ხელოსანს, მაგრამ იმ ზომისა და მასალის შკაპი,
 როგორც მათ სურდათ, არავენ არ გაუკეთა ოთხ
 თუმანზედ ნაკლებ და თანაც ბესა სთხოვედნ. მრთმა
 სინილისიერმა ხელოსანმა კი, რომელზედაც საზოგა-
 დოების მცნობმა კაცმა მიუთათა, იმავე შკაპის გა-
 კეთებაში სამ თუმანს გაურიგდა და უბეოდ დაენდო
 საზოგადოების პატროსან სიტყვას. შკაპი მომზა-
 დების შემდეგ წარუდგინა საზოგადოების მდივანს
 რომელიც შემდეგის სიტყვებით შეხუდა ხელო-
 სანს: „შკაპი იმ ფერისა და მასალისა არ არის,
 როგორც ჩვენ გიბრძანეთ და ამიტომ საზოგადოების
 გადაწყვეტილება ხუთი მანეთი უნდა დაიკლო.“ შკაპი
 კი იმ ფერისა და მასალისაა, როგორც მათი ძველი
 შკაპი, რომლის ნიმუშიც ხელოსანს აჩვენეს. ხელო-
 სანი ბევრი ევიცა, ბევრი ეუბნა, მაგრამ ბ. მდავანი
 გაჯაქდა და შემდეგი სიტყვები უთხრა: «ჩვენ ასე
 გიბრძანებთ და რაც გერჩივნოს ისა ქენიო!»

აქ რა შუაშია საცოდავი ხელოსანი, რომელ-
 საც სრული ორი კვირა უმუშაენია შკაპზედ და ეხლა
 დაპირებულ ფულზე უარს ეუბნებიან, მხოლოდ იმ
 მიზეზით რომ მდივნის გემოვნებას ვერ აკმაყოფი-
 ლებს.

◆ სამშაბათს, 29 აპრილს, არწრუნისეულ თე-
 ატრში სომხური დრამატული დასი იწყობს წარმოდ-
 გენების გამართვას. წარმოდგენები იწყობა შექსპირის
 ტრაგედით „ჰამლეტი“. ჰამლეტის როლს ითანაშებს
 ბატ. ადამიანი.

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა

კ. მარკსის «კაპიტალის» II ტომი.

(გამოცემა 1885 წ. პეტერბურგში)

დღეს, ჩვენ, ერთ უდიდეს მეცნიერ პოლიტიკო-
 ეკონომიურ მწერლის წიგნის შესახებ გაკვრით ლა-
 პარაკს ვაპირებთ და იმედია, რომ ჩვენი ლაპარაკი

უყურადღებოთ არ დაჩეზა და მრავალმხრივ
 არა, მცირე ნაწილასთვის მაინც იქმნება სასარგებლო
 და სანუკი. ეს მით უფრო, რადგანაც აწინდელ კაცობ-
 რობის ეკონომიურმა მეცნიერებამ და კრიტიკამ ისეთ
 წერტილამდის მიადწია. მარკსის მე ახებით, რომლის
 მსგავს და შესადარებლად ჯერ დიდი ხანი გავა, რომ
 გამოვიდეს ვინმე. კარლ მარკსის «კაპიტალის» მეო-
 რე ტომის გამოსვლასა და არსებობას ჯერ-ჯერობით
 ჩვენს გონებითი მოძრაობასთან და ლტოლვილებას-
 თან დიდი რამ კავშირი არა აქვს და მარკსის რომა
 უფრო მგროპის რაციონალურ შეიღებთა სა ითხავ
 და სანუკ განძათ არის მიღებული. მაგრამ, თუ ჩვენც
 ესცოცხლობთ დედამიწაზედა, თუ ჩვენც გვაქვს რამის
 გრძნობა და ძალოვნება, თუ ჩვენც ეთულებით სა-
 ზოგადო ცხოვრების აგებულებაში, რამე ნაწილითა,
 მაშინ კი არ შეიძლება, რომ ამ გამოჩენილის და
 უდიდეს დემოკრატიულ-პოლიტიკო-ეკონომიურ მეც-
 ნიერ მწერლის წიგნის გამოსვლის შესახებ რამე ცნო-
 ბები არ ვიცოდეთ. მინც უნდა რამ სთქვას, ვინც
 უნდა დაგვიძახოს, რომ რა ჩვენითანა ხალხის საქმეა
 მასზე საუბარიო, ამ გვართ პირთ წინააღმდეგ ჩვენ
 ჩვენი ენტუზიზმით პირნათლად გავახსენებთ და მო-
 ვაგონებთ გამოჩენილის და მსწავლულის ნ. ჩ. სიტყვებს,
 რომ ჩვენ არ უნდა მოვატყუოთ ჩვენი თავი იმ უმეც-
 რებით, რომ ვითამც ერთ რომელიმე კერძო პირს სა-
 ზოგადოებისთვის საჩუკებლობის მოტანა არ შეუძლეს,
 უნდა ვიცოდეთ, რომ ფოკვლ კერძო პირის შრომასაც კი
 მნიშვნელობა აქვს და იგივე საზოგადო ცხოვრების აგე-
 ბულებაში მონაწილე, თუნდ მისი შრომა რომ სულ მიკ-
 როსკობიული იყოსო.

ამიტომ მე თავისუფლად შემიძლიან ვსთქვა,
 რომ ვინც რამ უნდა სთქვას, ვინც როგორ უნდა
 მიიღოს ამაზე სჯა, მე მაინც თამამათ მიუგებ თვით
 გამოჩენილის კარლ მარკსის «კაპიტალის» პირველ
 ტომში დაბეჭდილს ლათინურს ანდაზას, რომ ვინც
 რამ უნდა სთქვას, მე კი მაინც ჩემსას გავაკეთებო.
 მეც ასევე ვიზამ და მოღება და წაკითხვა ამისა ყველას-
 თვის ნება ყოფლობით იქმნება. ჩვენ ჩვენი მეტა-
 ფიზიკების მსგავსად ცაში არ დავიწებთ ფრენასა და
 „კაპიტალის“ შესახებ აღძრულს. საუბარში სხვაზედ
 არ ვილაპარაკებთ, აქ ყოველი ცნობა დაუფძნებული
 იქმნება ნამდვილს და სწორე ცნობებზე და სუბექ-
 ტიურს კრიტიკულს მხარეებთან ერთობ შორს მდგარი
 და შორს დაჭერილი.

როგორც ზემოთ მოვიხსენეთ, მრავალთ ჩვენ
 ყმაწვილ კაცებს წაკითხული თუ არა გავგონილი მაინც
 ექმნებათ გამოჩენილის და დიდათ მკოდნის პოლი-
 ტიკო-ეკონომიურ მწერლის, ძრიელი კრიტიკოსის

კარლ მარკსი სახელი. მიღრე ჩვენ აქ მარკსის „კაპიტალის“ მეორე ტომის შესახებ ვიტყვით რამეს, მინამდის ვალად ვსდებდით, რომ რამდენიმე სიტყვით ჯერეთ კარლ მარკსის ცხოვრების და ვინაობის შესახებ მოგვეხსენა, მაგრამ სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო ეს შემდეგისთვის გადავსდეთ და აქედამ კი ისევ მარკსის თხუზულების „კაპიტალის“ მეორე ტომის გამოსვლას შევეხებით.

კარლ მარკსი არის წარმომადგენი ახალის პოლიტიკო-ეკონომიურ მეცნიერებათა რაციონალურის სკოლისა, რომლის რეალურს ეკონომიურს მხარეებთან და აზროვნებასთან თითქმის მჭიდრო კავშირი აქვს ყოველ ნაირს მეცნიერულს აზროვნებას. მარკსის ძირილი შრომის და ვინაობის ამბები დიდი ხანია რაც მეროპაში განისმის და თვით რუსულს ჟურნალებშიაც კი უწერიათ ამის შესახებ და უეჭველია რომ ჯერ ბევრსაც დასწერენ, მაგრამ ჩვენში კი ამის შესახებ სიტყვაც არ დაძრულა ამაზე.

ზამოჩენილი ემილ დე ლაველი თავის თხუზულებაში დიდ ადგილს აძლევს მარკსსა და თუმც ერთვის მხრით იგი ჰკიცხავს მას, მაგრამ მეორეს მხრით მაინც შეუდარებელ მკოდნე პირათ სახავს პოლიტიკო-ეკონომიურს მეცნიერებაში. მაგრამ უნდა შევნიშნოთ, რომ ლაველის კიცხვა მარკსის ქებათ უნდა ჩაითვალოს, რადგანაც ლაველი ევროპიული ბურჟუა და ამ ბურჟუაზულს მიმართულებასვე ეკუთვნის. მაგრამ მაინც უნდა ვთქვათ, რომ ლაველიც დიდ მნიშვნელობას აძლევს ამ ძირიელ კრიტიკოსის შრომასა და სახელს.

ამ ძირიელი და უშესანიშნავესი კაცის თხუზულებათა „კაპიტალის“ პირველ ტომის რამდენიმე რვეულები ნემენცურს ენაზე 1859 წ. გამოიცა. მსვეე გამოცემა იმავე დროს სხვა-და-სხვა ენებზედაც გადასთარგმნეს და მის გამო ბევრმა უშესანიშნავეს მწერლებმაც ისაუბრეს, არჩიეს, არკვიეს და მარკსის საწინააღმდეგოთ მაინც ვერა გააწყეს რა. შემდეგ წლებს პირველ რვეულს შემდეგიც მიემატა და მით გათავდა „კაპიტალის“ პირველი ტომი 1865 წ. მარკსის სხვათა მოწინააღმდეგე პირთ გარდა თვით მისივე ნაშაგირდალი ფერდინანდ ლასალიცკი ეწინააღმდეგებოდა და როგორც თვით მარკსიც სწერს, ჩემის „კაპიტალიდამ“ ლასალმა ბევრი აზრები და ცნობები მომპარა, რომლებიც მან დაისაკუთრა და თავისებურათ განაგრძო და შეამუშავა.

მარკსის „კაპიტალის“ პირველი ტომი ამ უკანასკნელს დროს რუსულათაც გადმოსთარგმნეს და 1885 წ. პეტერბურგში ცალკე წიგნათაც გამოსცეს. ეს გა-

მოცემა რუსის საზოგადოებამ დიდს პოპულარობით მიიღო და უნდა შევნიშნოთ, რომ იმ წელიწადსვე ისე მალე გასაღდა ეს უშესანიშნავესი თხუზულება, რომ მეორე წელიწადს შოენა აღარ იყო და მრავალნი მსურველნი ეგზ. 25 მან. აძლევდენ, მაგრამ მაინც ვერსად შოულობდენ. პირველი ტომის გამოსვლის შემდეგ გავიდა კარგა ხანი და მეორე ტომი არსად სჩანდა. 14 მარტს 1883 წ. გარდაიცვალა კარლ მარკსი და მის სიკვდილის შემდეგ გაისმა იმ ცნობების ხმები, რომ კარლ მარკს თავის კაპიტალის მეორე ტომი გათავებული დარჩენილი, მხოლოდ ზოგიერთი რვეულები შავათ არის დაწერილი, ამას გარჩევა უნდა, გადაწერა და დაბეჭდაო. ყველა ეს შრომა, გარჩევა, გადაწერა და გამოცემა იკისრა გამოჩენილმა და განვითარებულმა მწერალმა ბ. მნგლესმა. ამ შრომის მიღება და შესრულება თვით მარკსსაც უთქვამს თავის ქალისთვის, რომ „ნგლესმა უნდა გააკოოს ზოგა რამა“. ენგლესი კარლ მარკსის ძველი მეგობარია და მასთანვე დიდად მკოდნე პოლიტიკურ-ეკონომიურის სწავლის და სხვა და-სხვა მეცნიერების.

მნგლესმა მიიღო შრომა და 1885 წ. ლონდონში უკვე ცალკეც გამოსცა „კაპიტალი“, რომელსაც დაურთა თვისი წინა სიტყვაობა და მოიხსენა ყველა იმ შრომათ ცნობები და შენიშვნები, რაც კი მას გაუკეთებია მარკსის „კაპიტალის“ გარჩევის, გადაწერის, რვეულების რიგზე დაწყობის და გამოცემაში.

შრიდრის ენგლესის გარდმოცემით, კარლ მარკსის „კაპიტალის“ მეორე ტომის წერა 1865 წლიდამ დაუწყებია და 1883 წ. უწერია, უშალაშინებია და უსწორებია დიდის ყურადღებით, მაგრამ ამდენი ხნის ნაშრომ—ნაღვაწის გამოცემა მაინც ვერ გაუბედნიარა და ისე გამოსალმებია ეს ძირიელი კრიტიკოსი კაპიტალისა, თავას 18 წლის შრომას.

მარკსის „კაპიტალის“ გამოცემას მთელი განათლებულთ ქვეყნებთ მწერლები და განათლებულთ შეილები დიდის სიხარულით მიეგებნენ და ეს უშესანიშნავესი მეცნიერებითი სავეს თხუზულება იმავე წელიწადს რუსულს ენაზედაც გადმოსთარგმნეს და 1885 წ. პეტერბურგში ცალკე წიგნათაც გამოსცეს.

ზამოცემა შესანიშნავი მშვენიერი რამ არის, პირველი ტომის ზომაზე და სუფთად, შესდგება 403 გვერდისაგან. პეტერბურგში ღირს 2 მან. და 50 კაპ. სხვა ქალაქებში 2 მან. და 80 კ. გამოცემას ჩართული აქვს გამოჩენილის და დიდათ განვითარებულის ფრიდრიხ ენგლესის წინასიტყვაობა და ამის გარდა რუსის მთარგმნელისაგან დაწერილი წინასიტყვაობაცა. რუსის მთარ-

გმნელი სწერს, რომ ჩვენ ყველაფერი დიდის სიფრთხილით დავიცევით და ისე ვაღმავსთარგმნეთო.

წიგნი მეტის მეტი რთული რამ არის, ძნელათ გასაგები და როგორც თვით ფრიდრიხ ენგლესიც ბრძანებს, ამ «კაპიტალთან» მკიდრო კავშირი აქვს თითქმის ყოველ ნაირ მეცნიერებასაო, როგორც ეკონომიურს, ისევე ბუნებითი მეცნიერებას, პოლიტიკურს, გეოლოგიურს, ფიზიოლოგიურს, აგრონომიულს, მიწათ მფლობელობას და განსაკუთრებით მატემატიკურს, რითაც საესეა წიგნი და რაის მეოხებითაც დიდი ცოდნა არის საჭირო, რომ ეს წიგნი წაკითხულ და გაგებულ იქმნეს.

ფრიდრიხ ენგლესის სიტყვით, კარლ მარკსს თვისი უშესანიშნავესი შრომა „კაპიტალი“ თავის ცოლისთვის უძღვნია, მაგრამ გამოცემაზე ეს არ მოუქცევიათ.

დღეს მარკსის „კაპიტალის“ პირველი ტომი ძვირი საშოვარია და ვისაც ჰსურს მისი წაკითხვა და გაცნობა, მას შეუძლიან იყიდოს ბ. ნ. ზიბერის თხზულება სახელდობრ «დაკადრად, კარლ მარკსი და მათი საზოგადო კონომიური გამოკვლევანი». ამ ზიბერის წიგნში თითქმის ას ასი გვერდია გადაბეჭდილი მარკსის „კაპიტალის“ პირველი ტომიდან და გამოცემულია 1885 წ. პეტერბურგს. წიგნი კარგა სქელოა, ღირს 3 მან. და 80 კპ. თბილისშიაც ასე ისყიდება.

მეორე ტომი „კაპიტალისა“ შეიცავს კაპიტალის მიმოსვრის უძრავს. ფრიდრიხ ენგლესის წინა-სიტყვაობიდან სჩანს, რომ 1870 წ. შემდეგ კარლ მარკსს დიდი ყურადღება ჰქონია მიპყრობილი რუსეთის მიწათ დამოკიდებულებაზე, ბანკებზე და სხვაზე. ეს წიგნი ამით უფრო საყურადღებოა ჩვენთვის. აქვე უნდა დაეუმატოთ, რომ ამ გამოჩენილის და უძლიერესის ეკონომისტის სწავლამ დიდი გავლენა იქონია მთელს მეროპის ეკონომისტთ მეცნიერებაზე და დღეს საფრანგეთის ქალაქ პარიჟში მთელი სკოლა არის დაარსებული, რომლის წარმომადგენი მარკსის თეორიას იკვლევენ და ამ სკოლის წარმომადგენთ პირთ სახელათაც „მარკსისტები ეწოდება“.

Z.

პეტრე ილ.—ძის

ჩაიკოვსკის

პატივცემილთაგან გამართული საღამო.

შაბათს, 19 აპრილს, თბილისის თეატრში გა-

მართული იყო კონცერტი ძვირუფას სტუმრებს [და რუსეთის მალა-ნიჭიერ და გამოჩენილ კომპოზიტორის] პეტრე ილიასძის ჩაიკოვსკის პატივსაცემათ. ამ კონცერტის გამართვის ინიციატივა ეკუთვნის თბილისის მუსიკალურ საზოგადოებას. კონცერტის პროგრამმა შედგენილი იყო მხოლოდ ბატ. ჩაიკოვსკის პიესები-დამ. დანიშნულს დროზედ, საღამოს 8 საათზე. მთელი თეატრი ხალხით გაივსო და ყველანი მოუთმენლად მოელოდნენ საპატიო სტუმრის დანახვას. ბატ. ჩაიკოვსკისათვის მომზადებული იყო დირექტორის ლოჯა, რომელიც ამ შემთხვევისათვის, მშვენიერად იყო მართული დაფნის გირლიანდებით, ლირათი და ვენზელებით. თეატრის ფარდის ახდისათანავე ბატ. ჩაიკოვსკი ლოჯაში გამოჩნდა, ამ დროს მთელი საზოგადოება მიბრუნდა ბატ. ჩაიკოვსკის ლოჯისაკენ და აღტაცებულის ტაშის კვრით განუცხადა თავისი თანაგრძნობა საპატიო სტუმარს. თვით სცენა ამ საღამოს მშვენიერ სურათს წარმოადგენდა; სცენაზე შეკრებილნი იყვნენ წარმომადგენლნი მუსიკისა და დრამატიულ ხელოვნებისა. შემდეგ, ბატ. ჩაიკოვსკის ლოჯასთან წარსდგნენ თბილისის მუსიკალური საზოგადოების დირექცია და თბილისის თეატრის არტისტების, ხორის და ორკესტრის დეპუტაცია. მართმა მუსიკალურ საზოგადოების დირექტორთაგანმა ბატ. ალიხანოვმა წარმოსთქვა სიტყვა. ეს სიტყვა საზოგადოებაში ფხვზე დგომით მოისმინა და ძრიელი შთაბეჭდილება მოახდინა მათზე. ეს სიტყვა იმავე აღტაცებით და ტაშის კვრით იყო მიღებული საზოგადოებისაგან. ამის შემდეგ, მეორე დირექტორმა ბატ. იპპოლიტოვიანოვმა მიართვა ბატ. ჩაიკოვსკის თვისივე სურათი ვერცხლში მოკაზმული, რომელიც წარმოადგენდა დაფნის გვირგვინს; ამ გვირგვინის მეორე მხარეზე წარწერილი იყო იმ არტისტების სახელები, რომელნიც მონაწილეობას იღებდნენ ამ საღამოს კონცერტში. ამ დროს ორკესტრი და ხორო ასრულებდა «Здравница»-ს ოპერიდან «მაზეპა», რომელიც საზოგადოების თხოვნით განმეორებული იყო. ამ გვარმა გულწრფელმა დახვედრამ თვით ბატ. ჩაიკოვსკიზედაც ღრმა შთაბეჭდილება მოახდინა და მალა-ნიჭიერმა კომპოზიტორმა აღლელებით მადლობა გამოუცხადა არტისტებს და საზოგადოებას თავის დაკვრით. არტისტებმაც მრავალი დაფნის გვირგვინები მიართვეს. შემდეგ კონცერტი დაიწყო, მონაწილეობას იღებდნენ: ქალ. ზარუნაია, ბ.ბ. ლოდი, შორღანოვი, ზორსკი, ხორო და ორკესტრი ბატ. იპპოლიტოვიანოვის ხელმძღვანელობით. კონცერტი გათავდა შუალამეს და საზოგადოება დაიშალა.

ბატ. ჩაიკოვსკის ნიქს, სხვათა შორის, ეკუთვნის შემდეგი ოპერები: «ევგენი ონეგინი, მაცხეა», «ორლეანის ქანწული» და სხვ

თათრული თეატრი.

მცდა ოთხს აპრილს, არწრუნისეულს თეატრში სომხური დანის არტისტმა ბ. საფრაზიანმა და არტისტკამ ალმა თათრული სცენის მოყვარეთა დახმარებით წარმოდგენა გამართეს თათრულს ენაზედ. ეს მოვლენა მეტად საყურადღებოა, რადგანაც ჩვენს მხარეზედ პირველია თათრულს ენაზედ თამაშობა; ჩვენის აზრით ამ გვარი ჩამორჩენა თათრების მხრივ, იმის მიზეზი კი არ არის, რომ იმათ არ შეეძლოთ თეატრალური ხელოვნების შესწავლა და შეთვისება, არამედ უთაურობა და გაუბედაობა. ძაცმა თუ გულ მხურვალედ საქმეს ხელი მოჰკიდა, მოღვაწეობა და ოფლი არ დაიშურა, უეჭველია საქმეს რიგინად დააბოლოოებს, მით უფრო, რომ ამ უკანასკნელს დროს თათრებმა სწავლა-განათლებას ხელი მოჰკიდეს და თითქმის, რომ დიდ მანძილზედ დაშორდნენ აწინდელს ცრუ-მორწმუნეობას და უსაბუთო რჯულის კანონ დებულებას. მართლაცა რომ თათრების საქმე გასაკურველია, ამოდონა ხოტბო ხალხი სცხოვრობს თბილისის გუბერნიამი და თვით მთელს ქავკასიამი და მწერლობა კი სრულიად მოუძღოურებულია; მართალია, წასრულშიაც კი არა ყოფილა ძალიან აყვავებული სპარსელების ცივილიზაცია, მაგრამ რით ვერ გამოიცინეს რომ ეხლა მეცხრამეტე საუკუნეს დასასრულია და ცივილიზაციას უკავია მთელს კაცობრიობის უმწვერვალესი დროშა, რომელიც გამაღებული მიეღტვის სრულს განვითარებამდის. რომელს ერსაც ლიტერატურის, ხელოვნების, მუსიკის და ბუნებითი მეცნიერების შეთვისება არ სურს, ის სრულიად ჩამორჩება კაცობრიობას და უკან დაბრუნდება იმის ცხოვრების ჩარხები. აი, ის უმთავრესი იარაღი, რომლითაც უნდა ებრძოლოს ბუნებითი მანე მოვლინებებსა; აი, ეს უმთავრესი ცხოვრების საგანი სპარსელებს ბოლოს ჰლანზედ მოუქცევიათ და შაქარ ბათებისთვის უნაცვალეზიათ; მაგრამ ამ პირველმა ნაბიჯმა სწორედ, რომ რიგიანი შთაბეჭდილება იქონია ჩვენზედა და დამტკიცდა კიდევცა, რომ თუ ხელს მოჰკიდებენ სცენის მოყვარენი და თამაშობას დაიწყებენ, დარწმუნებული ვართ, რომ საქმე რიგინათ წავა. აგრეთვე იმაშიაც დარწმუნებული ვართ, რომ თათრული საზოგადოებაც, როგორც დროების გატარების

მოსიყვარულე ხალხი, უყურადღებოთ არ დასტოვებს და შემწეობას მისცემენ.

სწორეთ, რომ მადლობის ღირსნი არიან ბ. საფრაზიანი და ქ. ალმა ამ წარმოდგენის გამართვის გულისხამის.

ამ საღამოს წარმოდგინეს «შატალი შახი» დრამა-კომედია სამს მოქმედებათ თხზ. მ. მადათოვისა. საერთოთ ეს პიესა სცენიკურათ ვერ არის დაწერილი, მაგრამ ნამდვილი სურათებია.

თუ რომ მოთხოვნილება იქმნება, მთარგმნელნი და შემთხვევლნი გამოჩნდებიან, თორემ როგორც გავიგეთ, თურმე თათრულს ენაზედ სულ ხუთი პიესა არ არისო. რასაკურველია ამისთანა ღარიბს რეპერტუარს თეატრის მუშაობა არ შეუძლიან, მაგრამ კიდევ ვიმეორებთ, რომ თუ მოთხოვნილება იქმნება მწერალნიც გამოჩნდებიან. საერთოდ ამ დრამამ კარგად ჩაიარა, როგორც პირველი ცდა და პირველად მოთამაშენი, განსაკუთრებით კარგათ ითამაშა ბ. საფრაზიანმა.

იმედია, შემდეგისთვის ხელს მოჰკიდებენ თათრული სცენის მოყვარენი და წარმოდგენებს გამართავენ თავიანთ ნაციონალურს ენაზედ და რიგინათ განაგრძელებენ ამ ფრიად საჭირო საქმის მოღვაწეობას. ამ წარმოდგენაზედ ბლომა ხალხი დაესწრო, როგორც თათრები, აგრეთვე ქართველები და სომხები.

რუსული ოპერა

ხუთშაბათს, 24 აპრილს, თბილისის თეატრში წარმოდგინეს სამ მოქმედებანი ფანტასტიური ოპერა «დემონი» რუბინშტეინის მუსიკით. მუსიკის უკოლინარობის გამო, მე ვერას ვიტყვი, როგორი იყო წარმოდგენა მუსიკის მხრით, მაგრამ რაიცა შეეხება თამაშობას, თამამად შემძლია ესტყვა, რომ ზოგიერთი მოქმედნი პირნი რიგინად ასრულებდნენ თავიანთ როლებს. მეტადრე ქ. ქ. რიადნოვისა (თამარა), სმირნოვისა (ანგელოზი), ბატ. ლოდი (თავ. სინოდალი) და ბატ. იაკოვლევი (დემონი). ბატ. მოლჩანოვსკი ჩენი დროის დარბაისელ თავადს უფრო მოგვაგონებდა, მინამ ძველ დროის პირს. თამაშობითაც ვერ ითამაშა რიგინად. როცა იმისი ქალი იტანჯება ის თითქმის ვერც კი გრძნობდა. სხვა ოპერებისა რა მოგახსენოთ და «დემონის» დადგმაში კი რეჟისიორს, მგონია არავითარი მონაწილეობა არ მიუღია და თუ მიუღია, უეჭველია, ის ისე იცნობს ქართველებს, როგორც მე ჩინელებს. საიღვან წარმოუდგენია ბატ რეჟისიორს, რომ თავსაკრავისა და ლეჩაქის დახურვა საქმარ იყოს ქართველ ქალების ტიპების გამოსახატავად, ან კიდევ როდის იყო, რომ ძველ დროის ქართველებს (ისიც მთიულებს) ევროპიული ხარაზების ჩექმები სცმოდეთ. ერთის სიტყვით სცენაზე, მართა-

ლია, თუმცა, ოპერის შინაარსით, ქართველები მოქმედობდნენ, მაგრამ ქართველებს სრულებით არ ჰგვანდნენ. ლეკურიც ახირებული იყო. სამაგიეროთ, ფინალი ოპერისა, როცა ანგელოზს თამარი ზეცას აპყავს, კაცის თვალი უკეთეს სანახავს ვერსად ნახავდა, ისე ხელოვნურად იყო აღსრულებული ცხოველი სურათი. ხალხი ბლომად დაესწრო და გათავების შემდეგ მაყურებლებმა რამდენჯერმე გამოიწვიეს ტაშით და ბრავოთი ქალ. სმირნოვისა, რიადნოვისა და ბ. იაკოვლევით.

სახალხო ლექსები

(შეკრებილი სოფიო ჯაჯანაშვილისაგან სოფ. ჩივანთუბანში).

თვალი მიგივას მაყვალსა,
 ახალ-ახალსა ასულსა,
 პირი ბროლისა ფიქალსა,
 მერცხლიდგან გადახატულსა.
 შენთა ბაგეთა ციმციმა,
 ზამყარა ხორცსა და სულსა,
 მერვისთვის მიმგზავსებინარ,
 ჰგევხარ ხელმწიფის ასულსა.

* *

წიგნი მოგწერე მოგართვი,
 თავსა დაუსვი ინი მე,
 წაიკითხო, გაიცინე
 ლამაზო, შენი ჭირიმე;
 დღისით მკლავს შენი სურვილი,
 ღამე ეზივარ და ვსტირი მე.

* *

ჩარდახში ზინარ, ლამაზო,
 ზარს გალავანი გავლია;
 თვალისა სურმა გინდება,
 ზარს თეთრი ჩხირი *) გივლია.
 ჭათიბი კარგი ჩაგიცვამს
 არშია შემოგივლია,
 ჩემს ნახვას აღარ კადრულობ,
 მე ცუდი შემოგივლია.

* *

ნარიმან შენსა ვენახსა,

*) კახშელობა.

ჭიგო უდგია მსხლისაო,
 იმას რაც ღვინო გამოვია,
 ნახევარია სხვისაო.

* *

ძალმა სთქვა ახალ-გაზდასა,
 სიცილით შევიყვარეო.
 შორიდგან დაწვიამ, დაედაგამ,
 ახლოს არ მივიკარეო.

* *

ღმერთო ნუ შეჭკრი ვაჟ-კაცსა:
 ცოლსა ყბედსა და მძინარსა,
 ის მოჰკლავს, ის დააბერებს,
 ის შერთავს წყალსა მდინარსა.

გამოცანა.

დადგეს სკამი და დაადგეს გუმბათი კამარიანი,
 ზედან დააწყეს ზოდები ვერცხლია ანუ ხიანი;
 ქვეილი ნარგიზს მიუგავს, ურიცხვი ვარსკვლავიანი
 ბევრდა უსხედან ტურფანი, ქალნი პირ მარეხიანი.

შეშლილი სიყვარულისაგან *)

დრამა 5 მოქმედ. თხზ. დონ-მანუელ ტამისი და ზაუსისა

სცენა XI

დედოფალი, ადმირალი, დონ ხუან მანუელი,
 მარკიზ დე-ვილიენა, ვერე, რამდენიმე სხვა გრანდი,
 მერე ელვირა და დედოფლის სეფექალები.

ადმირალი. (გრანდებს, რომლებიც ამითგან მარჯვნივთა დგანან) ენახათ შეშლილია იგი თუ არა ჭკუაზე? (დედოფალს) სამწუყარო მოვალეობამ გვაიძულა მოვსულიყავით თქვენთან, დედოფალო.

დედოფალი. რა ამბავია?

ადმირალი. მთელ სახემწიფოს დიდი განსაცდელი მევლის; მარტო ერთს თქვენ დიდებულებას შეუძლიან მისი დახსნა...

დედოფალი. სთქვით. დედა ჩემმა სამკვიდროდ დამიტოვა ხალხისადმი სიყვარული.

ადმირალი. (გულწრფელი კმაყოფილებით) გაიგონეთ? (დედოფალს) განაგევით, დედოფალო, თქვენ თვითონ თქვენი სახემწიფონი, თორემ მათი დაღუპვის

*) იხილე „თეატრი“ № 16.

მოწამე გაჰხდებით. თქვენ—კანონიერი დედოფალი ბძანდებით.

დედოფალი. ხომ ვგრე? მე—დედოფალი ვარ, ერთად ერთი ბრძანებელი სახემწიფოსი.

ადმირალი. რაღა დავიმალოთ. მევე ბოროტ-მოქმედობს იმ რწმუნებით, რა რწმუნებაც თქვენგანა აქვს ნაბოძები...

დედოფალი მართალს ამბობთ. მევე ყოველ მაშაკაცზე გარყენილია.

ადმირალი. (გაოცებით უცქერის დედოფალს) მე ამას არ მოგახსენებდით, დედოფალო.

დედოფალი. ამას მე ვამბობ, იგი მოლაღატა!

ადმირალი. (თავისთვის) ოჰ, ზეცაო! (განსაკუთრებითი ჩოჩქოლი, დაცუნვითი ღიმილი დონ ხუან-მანუელისა, მარკიზ ვილიენის და ვერესი)

დედოფალი. (თავისთვის) აქამდის რა იქნენ ივინი?

ადმირალი. დედოფალო, ფლამანდელები აქცევენ და ლუბამენ ძასტილიას. მალიადოლიდში მევე ახალ გადასახადს ითხოვს, საერთო შიმშილი კი აუძლოურებს ხალხს.

დედოფალი. როგორ! ხალხსა შიან? ფლამანდელები კი მდიდრდებიან? მევე... (თავისთვის, როდესაც ელვირას და სეფექალებს დაინახავს) ძლივს! (ელვირას) სუყველანი მოვიდნენ?

ელვირა. მარტო დონა ბეატრისა არ მოსულა ჯერ, იმასაც უთხარი მოდი მეთქი.

დედოფალი. (თავისთვის) ამათში რომელი უნდა იყვებ? (ხმა მალლა) სინიორა ხავალი კინტო, დასწერეთ რამე აქ (სეფექალი, რომელსაც დედოფალი ელაპარაკება, სწერს)

ადმირალი. (ცდილობს დედოფლის ყურადღება მიიბუროს) მე თქვენი დიდებულება ყურს არ მიგდებს, ამ კრებაზე კია დამოკიდებული მომავალი სახემწიფოსი.

დედოფალი. მე ყურს გიგდებთ: თქვენა სთქვით, რომ ფლამანდელები... გააგრძელებთ...

ადმირალი. მაშასადამე, დედოფალო...

დედოფალი. (მივა სტოლთან და სეფექალის დასწერილს ადრის აღდარას ნაწერთან), გრაფინია, ეხლა თქვენ. (ესაც დაჯდება და სწერს).

ადმირალი. ბანა მაგდენად საჭიროა ყველა ნაწერების შინჯვა?

დედოფალი. საჭიროა? ყველაფერზე უსაჭიროესი ეს არის.

ადმირალი. სახემწიფოს დახსნაზედაც?

დედოფალი. რასაკვირველია!.. მხლა თქვენ, ლეონორა (ესეც სწერს)

მარკიზი. (გრანდებს) უცნაური ქინიანობაა! დონ ხუან მანუელი. (ადმირალს) ეხლა ხომ დარწმუნდით?

1 დარწმისეული. მქვი არ არის, ბატ. ადმირალო, რომ დედოფალი ჭკუაზე, შესლილა.

ადმირალი. (ძალას ატანს) დედოფალო, მოისმინეთ ჩემი სიტყვა. ფიქრობენ, რომ მითომ თქვენ სახემწიფოს მმართვეა არ შეგეძლოთ. საჭიროა ამ ექვის გაფანტვა.

დედოფალი. მე ყველაფერზე თანახმა ვარ, რაც გენებოთ ისა ქენით. (წინანდებურად) ეხლავე... ეხლავე... სუყველამ დასწერეთ. (სწერენ ზოგიერთნი)

ადმირალი. დედოფალო, მთელი ისპანია აღელვებს ასპირობს...

დედოფალი. ლეე აღელდნენ, მოვიდა დრო, რომ ავსტრიელებს ეშინოდეთ ჩვენი!

ადმირალი. და მევე... მევე — თქვენი დიდი მტერია, იგი გლაღატობთ... თქვენ რომ იცოდეთ... (მეფის მომხრენი ადმირალზე უკმაყოფილებას და სიბრაზეს იჩენენ; ამის სითამამეს ყველანი განცვიფრებაში მოჰყავს).

დედოფალი. მიცი... (ჩუმათ ადმირალს) იქნება იმას თქვენ იცნობდეთ, აბა ამათში რომელია?

ადმირალი. (თავისთვის) წმინდაო ლმერთო! (ხმა მალლა) მე ვერ გამიგია თქვენი დიდებულება რაზედ მელაპარაკება...

დედოფალი. მე კი გაგებული მაქვს! (სეფექალებს, რომელთაც არ დაუწერიათ) თქვენ? თქვენ რატომ აღარა სწერთ?

1 სეფექალი. ჩვენ არ ვიცით წერა.

დედოფალი. (თავისთვის) იქნება რომელიმე მიხვდა ჩემს განძრახვას? (ხმა მალლა) თქვენ წერა არ იცით? ტყუილია! ბატონებო, მართლა ამათ წერა არ იციან?

1 სეფექალი. ჩვენ მართალს მოვახსენებთ თქვენ დიდებულებას.

დედოფალი. (თავისთვის) ამათ მე ვერ გავტებ. შესაძლოა ვინმემ ამათში შესცვალა ხელი. (ავანსცენაზე გამოიყვანს ერთს ქალს, თვალეში ჩააცქერდება და მხარზე ხელს დაადებს) ლეონორა, მოდი აქ. აბა თვალეში მიყურე.

დონ ხუან მანუელი. ბანა ცხადი არ არი მისი შესლილობა?

დედოფალი. (თავისთვის) არ შეკრთა იგი. (სხვა სეფექალებს) გრაფინი, ახალი რაა სასტუმროში?

2 სეფექალი. რომელ სასტუმროში, დედოფალო?

დედოფალი. (თავისთვის) იგი თვალ-მაქცობს (ხმა მალა დაბრახისლებს) თქვენგანს ვერავის შეუძლიან მითხრას—ამათგანი რომელი სცხოვრებდა აქვე ახლო სასტუმროში? (სუყველანი უარის ნიშანს აძლევენ და დედოფალი თავ-ზარდაცემული მოშორდება)

ადმიწაღი. (ზოგიერთებს, რომლებიც იცინიან) პატივისცემა საცოდავს, რაინდებო!

დედოფალი. თქვენ მალაატობთ, ყველანი მატყუებთ! წადით, მოშორდით აქედგან! (ელვირას, რომელიც დედოფალთან მივა) დამეხსენი, ელვირა.

დონ სუან მსუელი. (ადმირალს) ეხლაც ეჭვობთ?

ადმიწაღი. (თავისთვის) რას ნიშნავს სუყველა ეს?..

დაბრახისლები. (ჩუმად) იგი შეშლილა, შეშლილა ჰკუთხედ (ყველანი გადიან დედოფლის გარდა).

დედოფალი. იგი დონ ალვარს ეცნობება. მე იმას მართალს ვათქმევინებ. (პაეს, რომელიც შემოდის) უთხარი კაპიტან დონ ალვარს, რომ იგი ეხლავ აქ მოვიდეს. თუ სასახლეში არ არის, მოძებნეთ სადაც იყეს! (პაეი გადის)

სცენა XII

დედოფალი, მერე დონ ალვარი, შემდეგ ალდარა.

დედოფალი. ჯერ ბეატრისას არ დაუწერია. ისიც მოვა და დასწერს... ის ხომ არ არის? ყველანი შენს ხელში იყვეს და არ იცოდენ კი თუ რომელია იგი!.. თუნანდრიაში მაგიერი გადაუხადე: ჩემს მეტოქეს მოვაშორე ძვირფასი თმა, რომლითაც ჩემი ქმარი ასე ალტაცებაში მოდიოდა... მაგრამ ეხლა უფრო დიდი მაგიერის გადახდა მაშინდება... ოჰ, შე დაწყევლილო ადამიანის ღიღებავ! რატომ ღარიბად არ დავიბადე მე? უბრალო ღლიური მუშა არ მამაყენებდა ამ გვარ შეურაცხობას. მარტო მეფეს შეუძლიან ერთს ჰერქვეშ იყოლიოს ცალი და საყვარელი. ღმერთო ჩემო! თუ დედამაწაზე სათნოებას რაიმე ჯილდო მიუძღვის, ოჰ, რა დიდი იქნება შენი მოწყალეობა დამნაშავეებისადმი!

დონ ალვარი. (შემოდის) თქვენ დაგიბარებინვართ.

დედოფალი. ღიან! თქვენ დაგიბარეთ იმისთვის, რომ ვითხრათ თქვენ თუ რა სულით მღაბალი მატყუარა ბძანებულხართ.

დონ ალვარი. დედოფალი!

დედოფალი. სასტუმროში მცხოვრები მანდილო-სანი სასახლეშია. თქვენც ისე როგორც სხვებმა, მამატყუეთ! ახალი ტყუილისთვის ნუ შეიწუხებთ თავს: დაჰხედეთ ამ წერილს.

დონ ალვარი. (თავისთვის) ეს იმის წერილია

დედოფალი. რატომ მართალი არ მითხარით?

დონ ალვარი. თქვენ ხელშია ჩემი სიცოცხლე. მე სიკვდილი მსურს.

დედოფალი. ახლა თქვენ სიცოცხლეზე მაფიქრებ. შევლაფერი სისხლით არ გაიბანება.

დონ ალვარი. ჯერ იმ დედაკაცმა არ იცის ეს ამბავი?

დედოფალი. არა ჯერ არ იცის, მაგრამ ამ წამში კი გაიგებს.

დონ ალვარი. მე ენახავ იმას, და იძულებულს გავხდი წავიდეს აქედგან.

დედოფალი. წავიდეს? თქვენა იქნება გგონიათ, რომ მე იმას გაუშვებ?

დონ ალვარი. ღანებეთ თავი თქვენ განძრახვას, ნუ ნახავთ იმ დედაკაცს. მაშინდეთ მე და იმას მალე დავატოვებინებ ამ ადგილებს...

დედოფალი. (თავისთვის) მის სახელს არ ამბობს!

დონ ალვარი. დედის ხსოვნით, თქვენი შეიღების სიცოცხლით გვედრებით... (დაეცემა მის წინ)

დედოფალი. (თავისთვის) კიდევ არ ამბობს სახელს!

დონ ალვარი. რა გადასწყვეტეთ?

დედოფალი. მაგიერის გადახდა, კაპიტანო, მაგიერის გადახდა!

ალდარა. (მარცხნივ შემოდის) მის წინ დაჩოქილა!

დონ ალვარი. (აღვება, როცა ალდარას დაინახავს) ოჰ, რა მწარე ხვედრია!

დედოფალი. როგორ?

დონ ალვარი. თუ ღმერთი გწამთ, დედოფალო, მაგასთან თავს ნუ დამიკირებთ!

დედოფალი. მაშ ეგ ის არის, ის?

დონ ალვარი. ბანა არ იცოდით?

დედოფალი. თქვენგან გავიგე.

დონ ალვარი. შეჩვენებავ!

დედოფალი. წადით თქვენ.

დონ ალვარი. თავი შეიკავეთ.

დედოფალი. მღეთის გულისთვის! წადით.

დონ ალვარი. მე შორს არსად წავალ (გაეა კარებში, რომელიც სიღრმეშია).

სცენა XIII

დედოფალი და ალდარა.

დედოფალი. (მიიზრუნს ალდარასთან და წერილს აჩვენებს) თქვენია ეს წერილი?

აღდაზა. (თავისთვის) იმას გაუცივარ!

დედოფალი. მიპასუხეთ!

აღდაზა. ჩემია.

დედოფალი. თქვენია? არ მალაეთ მაინც! თქვენ კიდეც არ გინდათ ბოდში მოიხადოთ? არ გინდათ დაიხოქოთ ჩემს წინაშე? დაიხოქეთ საზიზლარო! (მივარდება აღდაზას და ძალათ აჩოქებს).

აღდაზა. (ეწინააღმდეგება) ყველანი ხომ მოვალენი არ არიან თქვენ წინ დაიხოქონ.

დედოფალი. ეს სიზმარი ხომ არ არის? რას მეუბნება ეს დედაკაცი? იგი უჩივს კიდეც?

აღდაზა. თქვენ მეფის ასული ხართ—მეც..

დედოფალი. შენც?

აღდაზა. თქვენ გეჯავრებით იმისთვის, რომ მე თქვენ ქმარს უყვარვარ, მე თქვენა მძულხართ იმისთვის, რომ თქვენ გიყვართ ის, რომელიც მე მიყვარს, იმისთვის რომ თქვენ გრწამსთ იესო, მე მაჰმადი, იმისთვის რომ თქვენა ხართ ასული იზაბელასი, მეკი მულეი ავღალის-ზაგალის მეფის ქალიშვილი ვარ! აი რისთვისა მძულხართ თქვენ!

დედოფალი. მაშ შენ, ურწმუნოვ, მტერი ხარ ჩემი ღმერთისა? ო, ესლა უფრო ბევრდება ბიწიერება შენში, და სიმდაბლე იმასში! ამითი უფრო შეურაცხე დედოფალი—ქრისტიანი. შენ ცუდი ჰქენი რომ სიცრუეს და მტბიერებას გადაუხვიე: იმითი ჩემზე ძალოვანი იყავი, ესლა კი, უდაბნოს ვეფხეს, გაგიჭირდება პირ-და-პირ ბრძოლა ძასტილიის ძუ-ლომთან.

აღდაზა. ძასტილიის ძუ-ლომო, უდაბნოს ვეფხე-მა ერთხელ კიდეც დაგამარცხა.

დედოფალი. ბანა შენ არ იცი, რომ მაგ სიამაყით სავსე კვენით აბევერბ შენს ქცევას და ჩემს განრისხებას და მასთან შენს სასჯელსაც? თუ შენ ჯერ ცოცხალი ხარ—ეგ იმისთვის რომ ჯერ არ ამამირჩევია რა გვარი სიკვდილის ღირსი ხარ შენ! მე ვერ მაშიგონია წამება, რომელიც უღრიდეს შენს საქციელს. ო, რა ბედნიერები არიან მამაკაცი! თუ რომელიმე მათგანი ვისგანმე შეურაცხობილად გრძობს თავის თავს, იგი ცდილობს მოწინააღმდეგის შეხვედრას და სადაც უნდა შეხვდეს იგი ხელთათმანს ესერის პირში. თუ ამასთან მოწამეც დაესწრო—უფრო კარგი—იგი მივარდება მოწინააღმდეგეს, და იბრძვის მასთან. აი რა გვარად მინდოდა შენი დასჯა! აი სწორეთ, სწორეთ ასე მინდა სამაგიერო გარდაგინადო!

აღდაზა. და მეც თქვენ.

დედოფალი. მართლა? მოიცადე, მოიცა! (საჩქაროდ გავა მარჯვნივ მეფის ოთახში).

აღდაზა. (თავისთვის) იმას გაუცივარ, დედოფალი. მევე, აღმირალი, მარლიანო, დონ ხუან მანუელი, მარკიზ დე-ვილიენა, ვერე, დარბაისლები, ექიმები, მანდილოხნები და პაქები.

აღდაზა. (მიიბრუნს კარებთან, რომელიც სიღრმეშია) ეი, პაქებო! მოდით აქ! ჩქარა მოდით!

პაქები. (შემოაცივნიან) რა გნებავთ?

აღდაზა. სიგიჟე მოჩუელს დედოფალს ჩემი მოკვლა უნდა. იგი განელეებულია. გაიქცით, დაუძახეთ მეფეს, სუყველანი მოვიდნენ! (პაქები გადიან) კი შემთხვევა! მსლა ვინ არ დარწმუნდება რომ იგი ჰკუიდეგან არის შემოილი?

დონ ალკარი. (გამოვა მარჯვნივ და ძალზე სტაცებს აღდაზას ხელს) თქვენ რა გნებავთ?

აღდაზა. შურს მიგდებდით?

დონ ალკარი. თქვენგან მე იგი უნდა დავიფარო.

აღდაზა. და რომ დავიანებული-ლა იყვეს.

დონ ალკარი. ხომ ჰხედავთ, რომ ჩემს მაგიერ პასუხს არ ვიძლევი!

აღდაზა. მოიგონეთ ბატონო ისპანიის კაპიტანო, რომ თქვენ დედა-კაცთან ლაპარაკობთ!

დონ ალკარი. თქვენ არ შეასრულეთ ჩემი თხოვნა...

აღდაზა. მე მძულს თქვენი დამუქრება.

დედოფალი. (შემოაქვს ორი ხმალი, ერთს აღდაზას გაღუგდებს) აიღე!

დონ ალკარი. დამშვიდდით, დედოფალო, მევე მოდის აქ.

დედოფალი. ძალიან მოხარული ვარ! მე დავინახე ამას გული როგორ აუთრთოლდება საყვარელისთვის.

დონ ალკარი. ოთახები იესება ხალხით...

დედოფალი. უფრო კარგი! შურის ძიებას მოწმები ეყოლებათ!

დონ ალკარი. საცოდავო! მართლაც და თავის თვალებით ყველა დარწმუნდება რომ.. იქნება თქვენ ყველაფრის თქმა მოგინდეთ. შეუსაბამო მანქანება მზადდება თქვენ წინააღმდეგ. მეფესა სურს დალიჯი წაგართოს და სატუსალოში ჩაგამწყვდიოს სამუდამოდ.

დედოფალი. მე? თავისი დედოფალი? თავისი ცოლი, დედა თავისი შვილებისა? (ცრემლები აწყვეტინებენ სიტყვას).

დონ ალკარი. მერე რა საფუძველზე აწენებს თავის განძრახვას! ამაზედ უპატიოსნო, და სასტიკი

ჯერ არ ვაგონილი, არა არის რა! თავად-აზნაურები, თქვენი ექიმები, და სუყველა სასახლეში მყოფნი მეფესთან ერთად იძახიან...

დელოფალი. დასრულეთ.

დონ ალკარი. იძახიან, რომ თქვენ მათომ ჭკუაზე შეიშალენით.

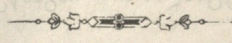
დელოფალი, ღმერთო ჩემო! მე ჭკუაზე შემოიღის მეძახიან. (საშინლად დაიწივლებს და ხმალს გააგდებს ხელიდან)

მეფე. შემოდის თავისი კრებულით კარებში რომელიც სიღრმეშია; იგი სწრაფად მივა დიდოფალთან, და როდესაც მიჰხვდება რაშიაც არის საქმე, ცოტა ხნის შემდეგ იტყვის) ოჰ, საცოდაო, ჭკუაზე, ჭკუაზე შემოიღხარ!

დელოფალი. მე შევიშალე ჭკუაზე? მე შემოიღი ვარ! ოჰ, როდის იქნება ეს მართალი იქნეს! რატომაც არა! შექიმები ამას ამტკიცებენ, ყველა ჩვენს დაახლოებულთა სჯერათ ეს. ამისთვის სუველაფერი რაც მე მომივიდა ჩემი შემოიღობის შედეგი იყო, აქ ჩემი ძვირფასი მეუღლის ღალატი არაფრის შუაში არ არის. დიახ, სწორეთ, სწორეთ ეს ასეა: ფილიპეს უ ვარვარ მე! მე არც ერთ სასტუმროში არა ვყოფილვარ, მე წერილი არა წამიკითხავს რა! ეს დედა-კაცი აღდარა არ არის, ბეატრისაა, დონ ხუან მანუელის ნათესავია, და არა გრენადის მეურს ასული. ამ ტყუილს როგორ დავიჯერებდი. ყველაფერი, სუველაფერი ეს, შედეგია ჩემი შემოიღობისა, მართალი არ არის, მარლიანო? (ყველას ეკითხება, ვის სახელსაც ამბობს) ხომ ეგრეა, გრანდებო! მერე ხომ, სენიორა? მერეა, კაპიტანო? ჩემო მეუღლევ, ხომ ესეა? ხომ მართალია—რომ მე ჭკუაზე ვარ შემოიღილი? დიახ, მართალია... ამას დამტკიცება არ უნდა! ღმერთო ჩემო, რა სიკეთეა! მე მეგონა უბედური ვარ მეთქი, მაგრამ ეს ტყუილი გამოდგა, მე თურმე შემოიღილი ვყოფილვარ!

ს. ნ—თ—ძ.სა.

დასასრული მესამე მოქმედებისა.

რედაქტორი და გამომცემელი გ. აბაშიძე.

„თამარ ცხიერის“

ისტორიული დრამატული პოემა აბაქისა,

ისყიდება მარჯის ბიბლიოთეკაში, გოლოვინის პრესბუტტზე, მუსრან-ბატონის სახლში და გრაქეროვის წიგნის მაღაზიაში. ფასი 400 შუკრი. (10—3)

სურათები

ჩვენი პოეტებისა და მწერლებისა

აბაქი წამოთელი

ბა. მკველქანი

ილია ჭავჭავაძე

ბიოგრაფი მარისთავი

სამხარე მასი

ჩინებულ ალექსანდროვის ქალღმრთელ მსატკრობა ა. ბეონისა

ისყიდება გრაქეროვის წიგნის მაღაზიაში, ტუკიის ხიდის ყურზე, ზუბალოვის სახლებში და ი. საფაროვის ბაკალენი მაღაზიაში, არწრუნისეულ ქარვასლაში.

ვინც ვთს ან მეტს სურათს გამოაწერს, მან თათო სურათი 16 კაპ. დაუთმობა.